

Asiakirjan diaarinumero: 465/2024

Päivämäärä: 25.06.2024

Otsikko: Lempäälä, Lahdenkyläntie 134 (kiinteistö 412-874-2-1), poikkeamislupa ja alueellinen suunnittelutarveratkaisu

Allekirjoittajat:

Nimi	Allekirjoitettu tunnisteella	Allekirjoituspäivä EE(S)T
Anna-Leena Lehto	Vahva	2024-06-25 14:55
Vadim Adel	Vahva	2024-06-25 15:04

Tämä dokumentti sisältää:

- Etusivun
- Alkuperäisen dokumentin (tai dokumentit)
- Sähköiset allekirjoitukset. Nämä eivät ole asiakirjan sivuilla nähtävillä, mutta ovat sähköisesti liitettynä.

Tämä tiedosto on sinetöity digitaalisella allekirjoituksella, joka toimii asiakirjan eheyden takaajana. Asiakirjamuoto tukee pitkäaikaista säilytystä.

[Allekirjoitettu asiakirja alkaa seuraavalta sivulta >](#)

Lempäälän kunta
Yhdyskunnan palvelualue
PL 36
37501 Lempäälä

yhdyskunta@lempaala.fi

Lausuntopyyntöne 23.5.2024

LEMPÄÄLÄ, LAHDENKYLÄNTIE 134 (KIINTEISTÖ 412-874-2-1), POIKKEAMISLUPA JA ALUEELLINEN SUUNNITTELUTARVERATKAISU

Pirkanmaan maakuntamuseolta pyydetään lausuntoa otsikossa mainitusta hankkeesta, jossa K&K Yhteismetsä hakee poikkeamislupaa pientalon ja autotallin sijoittamiseksi osoitteeseen Lahdenkyläntie 134 sekä alueellista suunnittelutarveratkaisua 12 rakennuspaikan rakentamiseen kiinteistölle 418–874–2-1. Suunnittelutarveratkaisun suunnittelualue sijaitsee pääosin Penttilän kantatilan talouskeskuksen (Lahdenkyläntie 124) pohjoispuolella. Rakennuspaikkojen pinta-alat ovat noin 2000–2500 m². Alueellisen suunnittelutarveratkaisun tarkoituksena on mm. osoittaa uusia rakennuspaikkoja sekä sujuvoittaa uudisrakentamisen lupamenettelyä. Pirkanmaan maakuntamuseo on aiemmin antanut Penttilän tilaa ja sen ympäristöä koskien lausunnot diar. 687/2021, 806/2021 ja 441/2022. Alueellinen vastuumuseo on tutustunut hankkeen aineistoon ja toteaa seuraavaa.

Hankealue sijaitsee valtakunnallisesti arvokkaalla Vesilahden kulttuurimaisema-alueella (*Pirkanmaa, Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet, VAMA 2021/Ympäristöministeriö ja SYKE*). Sen keskeisiä arvoja ovat mm. pitkät ja ehyet näkymät peltojen yli vesistöalueille, perinteistä asutusrakennetta hyvin noudattava asutus sekä maisemalliset arvokohteet, kuten useat keskiajalta periytyvät kylät.

Vesilahden kulttuurimaisema-alueen nykyiseen rajaukseen sisältyy suuri osa Aimalan-Nurmen maakunnallisesti merkittävästä kulttuurimaisemasta, jonka ydinkohteisiin Penttilän pihapiiri lukeutuu. Aimalan ja Nurmen asutus on Lempäälän vanhinta. Alueen maisemakuva on vaihtelevaa, ja tiestö on pääpiirteissään säilyttänyt perinteiset linjauksensa. Erityisen edustavia näkymiä on Lahdenkylän raitilla Ollilan ja Päivölän kohdalla. Alueella on säilynyt perinteistä rakennuskantaa myös Penttilässä, Kierikassa, Käyrässä, Tappurassa, Kärppälässä ja Nurmelankulmalla Tupalassa ja Korpelessa (*Kulttuurimaisemat 2016. Pirkanmaan maisemallisesti ja kulttuurihistoriallisesti arvokkaat maatalousalueet/Pirkanmaan liitto*).

Penttilän pihapiiri on lisäksi osoitettu maakuntakaavassa maakunnallisesti merkittäväksi rakennetun kulttuuriympäristön kohteeksi, ja se sisältyy Vesilahden ja Lempäälän kartanot ja suurtilat -kokonaisuuteen. Pihapiirien muutoskestävyydeksi on inventoinnissa määritely lähtökohtaisesti 1/3: kohteet tai kohteiden ominaispiirteet eivät

juurikaan kestä muutoksia arvojen merkittävästi häiriintymättä (*Pirkanmaan maakunnallisesti arvokkaat rakennetut kulttuuriympäristöt 2016*/Pirkanmaan liitto).

Penttilä on Aimalan maakirjakylän vanha kantatalo, jonka tilakeskus on siirretty ryhmäkylästä nykyiselle paikalleen isonjaon jälkeen 1830-luvulla. Pihapiirin vanhimmat rakennukset on rakennettu pian tilan siirron jälkeen. Etelään, kohti tietä ja tilan peltoja laskevassa rinnepihassa on useita käsittelemättömästä hirrestä rakennettuja asuin- ja piharakennuksia, mm. kaksi vuoliaiskattoista asuinrakennusta. Kolmas asuinrakennus jää erilleen pihan koillispuolelle ja on ilmeisesti tilan isännän naimattomalle veljelle rakennettu pirtti. Tien varresta on purettu navetta ja pihan takaosan vanhin asuinrakennus on hyvin huonokuntoinen. Maakuntamuseo on lausunnossaan diar. 441/2022 todennut sen purkamisen olevan valitettavaa mutta mahdollista. Piharakennuksia on edelleen jäljellä kahdeksan, mm. sauna, aittoja, riihi ja viljasiilo. Piha on perinteinen luonnonmukainen nurmipiha istutuksineen ja vanhoine puineen. Penttilän rakennusryhmän lisäksi kulttuuriympäristön arvokkaita piirteitä ovat pihapiiriä eteläpuolelta rajaava laaja viljelysmaisema ja vanha tielinja, nykyinen Lahdenkyläntie. Peltojen yli on suora näköyhteys mm. vanhalla Aimalan kylätontilla sijaitsevan Uusi-Kierikan perinteisenä säilyneeseen pihapiiriin. Naapuritontilla sijaitsee huvilarakennus ilmeisesti 1900-luvun alusta.

Yksittäisen pientalotontin sijoittaminen Lahdenkyläntien varteen merkitsisi paitsi uutta modernia elementtiä avoimessa maisematilassa myös Penttilän maakunnallisesti arvokkaaseen pihapiiriin liittyvän riihen purkamista. Maakuntamuseo katsoo, että riihi on todennäköisesti perinteisin menetelmin ja materiaalein kunnostettavissa, eikä sitä tulisi purkaa.

Pirkanmaan maakuntakaavassa taajamatoimintojen alue ulottuu hankealueen itäosaan, jossa jo sijaitsee Lahdenkyläntien ja Hassontien varressa asutustihentymä. Suurimmaksi osaksi alue sijaitsee maaseutualueella. Maisemakuvan muutos vanhaksi maaseudun kulttuurimaisemaksi tapahtuu idästä tultaessa juuri hieman ennen Penttilän pihapiiriä. Lempäälän strategisen yleiskaavan (2019) kehittyvän nauhataajaman aluemerkinä heijastaa maakuntakaavan ratkaisua.

Maakuntamuseo muistuttaa, että maakuntakaavassa valtakunnallisesti arvokkaiisiin maisema-alueisiin, samoin kuin maakunnallisesti arvokkaiisiin kulttuurimaisema-alueisiin, kohdistuu suunnittelumääräys, jonka mukaan *alueen yksityiskohtaisemmassa suunnittelussa, rakentamisessa ja käytössä on varmistettava, että valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöjen ja luonnonperinnön arvot säilyvät. Avointen maisematilojen säilymiseen ja uusien rakennuspaikkojen sijaintiin on kiinnitettävä erityistä huomiota.*

Alueella on voimassa myös Säijän-Nurmen-Kuokkalan-Hollonnokan osayleiskaava (1993). Siinä alueelle on osoitettu pientaloasutusta. Penttilälle on osoitettu SR-17-merkintä eli *kulttuurihistoriallisesti merkittävä rakennus tai kohde*. Merkintään ei liity tarkempia suojelumääräyksiä. Osayleiskaava on noin kolmekymmentä vuotta vanha, ja se on tullut voimaan ennen maankäyttö- ja rakennuslakia, valtakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden VAMA 2021 -inventointia ja nykyistä maakuntakaavaa taustaselvityksineen. Vaikka osayleiskaavassa onkin osoitettu suojelumerkintöjä

alueen kantatiloille, on se muutoin kulttuuriympäristön suojelun näkökulmasta maankäytön ohjauksen välineenä vanhentunut.

Hankkeen suunnittelualueella sijaitsee kaksi ns. muuta arkeologista kohdetta: viisi kiviröykkiötä käsittävä kohde Penttilä (muinaisjäännösrekisteritunnus 1000041893) ja moderni kivirakenne Penttilä 2 (1000041894). Kohteet eivät ole suojelukohteita. Hankealueen läheisyydessä, 190 m lounaaseen, sijaitsee kaksi kiinteää muinaisjäännöstä: valtakunnallista arvoa omaava Aimalankankaan moniperiodinen asuin- ja hautapaikka (418010012) sekä Aimalan historiallinen kylänpaikka (1000015548). Kohteista Aimalankangas on valittu Museoviraston vetämässä inventointihankkeessa (VARK) valtakunnallisesti merkittäväksi arkeologiseksi kohteeksi.

Pirkanmaan maakuntamuseo on tehnyt kiinteistön 418-874-2-1 alueelle kaksi arkeologista tarkastusta (2021 ja 2022), joissa havainnoitiin pääasiassa tilakeskuksen aluetta sekä sen lähiympäristöä. Laaja-alaista kiinteistöä ei pystytty käymään läpi kattavasti tarkastusten yhteydessä. Kahden kiinteistönosan myymistä rakennuspaikoiksi käsittelevässä lausunnossaan (diar. 441/2022) maakuntamuseo totesikin, että, mikäli muuttuvaa maankäyttöä suunniteltaisiin jonnekin muualle kiinteistön alueelle kuin esitetyille kahdelle rakennuspaikalle, tulee asiasta olla yhteydessä hyvissä ajoin etukäteen Pirkanmaan maakuntamuseoon. Tarkastusten jälkeen, keväällä 2024, Pirkanmaan maakuntamuseolle on lisäksi tullut yleisöilmoitus kiinteistön alueella sijaitsevasta mahdollisesta muinaisjäännöksestä. Kiinteistöön liittyy sen topografian, maankäytön historian ja läheisyydessä sijaitsevien kiinteiden muinaisjäännösten vuoksi arkeologista potentiaalia ja näin ollen myös arkeologinen selvitystarve. Selvitystarve liittyy myös erikseen jätettyyn suunnittelutarveratkaisuhakemukseen (Lahdenkyläntie 134), jonka aluetta tai lähistöä em. yleisöilmoitus koskee.

Arkeologisia tutkimuksia voidaan tehdä vain lumettomissa olosuhteissa, sulan maan aikana. Inventoinnissa tulee noudattaa Suomen arkeologisten kenttätöiden laatuohjeita (2020) ja muita Museoviraston ohjeita. Inventoinnissa tulee käyttää ajantasaisinta ja tarkinta saatavana olevaa laserkeilausaineistoa; käytetyn laserkeilausaineiston lähde ja tarkkuus tulee ilmoittaa. Tutkimuksen tekijän tulee toimittaa raportti digitaalisena Pirkanmaan maakuntamuseolle (pirkanmaan.maakuntamuseo@tamper.fi). Maakuntamuseo arvioi kenttätutkimuksen raportin ja pyytää tarvittavat muutokset tekijältä. Arvioinnissa varmistetaan, että tutkimus vastaa sille asetettuja tavoitteita ja laatuvaatimuksia. Hyväksytty raportti tallennetaan Museoviraston sähköiseen asianhallintajärjestelmään ja julkaistaan palvelussa <https://asiat.museovirasto.fi/>. Tutkimusraporttien tiedot tallennetaan myös muinaisjäännösrekisteriin, jonka tietoja voi selata kaikille avoimessa Kulttuuriympäristön palveluikkunassa www.kyppi.fi. Verkossa julkaistava raportti ei saa sisältää yksityishenkilöiden henkilötietoja, esim. maanomistajien nimiä tai osoitteita. Raportin lisäksi museolle on toimitettava kohteiden sijaintitiedot ja rajaukset paikkatietomuodossa. Lisätietoja tutkimusten tilaamisesta ja suorittamisesta saa maakuntamuseolta. Tämä lausunto on liitettävä arkeologista inventointia koskevaan tarjouspyyntöön.

Kokoavasti voidaan todeta, että alueella on valtakunnallista maisemallista arvoa sekä Penttilän osalta asutus- ja rakennushistorian kannalta maakunnallisesti merkittäviä kulttuurihistoriallisia arvoja. Rakennukset, tielinjat sekä viljelys- ja järvimaisema

muodostavat viehättävän, kertovan kokonaisuuden, joka on säilyttänyt piirteensä hyvin, mutta on hyvin muutosherkkää. Suunnittelualue sijoittuu lisäksi valtakunnallisesti merkittäväksi arvioitun muinaisjäännöskokonaisuuden läheisyyteen ja omaa arkeologista potentiaalia, joka vaatii arkeologisen inventoinnin tekemistä.

Edellä todetun vuoksi maakuntamuseo ei puolla poikkeamislupaa tai suunnittelutarveratkaisun myöntämistä. Maakuntamuseo katsoo, että taajamamaisen tai muun uudisrakentamisen edellytykset ko. alueella tulee tutkia kaavoituksen keinoin. Kaavatyön yhteydessä tarvittavat kulttuuriympäristön taustaselvitykset ja kulttuuriympäristön kohdistuvien vaikutusten arviointi tulisivat tehdä maankäyttö- ja rakennuslain vaatimalla riittävällä tavalla. Suunnittelualueen tulisi kattaa myös Penttilän pihapiiri, jotta sen rakennuksille voitaisiin osoittaa nykyaikaiset suojelumerkinnot.

Suunnittelutarveratkaisua ja poikkeamislupaa koskeva päätös (tai päätökset) valitusosoituksineen tulee toimittaa viipymättä Pirkanmaan maakuntamuseolle.

Vs. kulttuuriympäristöpäällikkö

Vadim Adel

Tutkija

Anna-Leena Lehto

Tiedoksi: Pirkanmaan liitto; Pirkanmaan ELY-keskus/Y-vastuualue/Yhdyskunnat ja luonto; Museovirasto/Kulttuuriympäristöpalvelut

A-LL/kml/a-II